

Inventering av åkergröda,
hasselsnok och större
vattensalamander.
Tjuvkil 2:67,
Kungälv kommun

Uppdragstagare

Naturcentrum AB
Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund
Niklas.Franc@naturcentrum.se
Tel. 0303-72 61 65

Fältarbete: Niklas Franc och Johan Ahlén

Rapport: Niklas Franc

Uppdragsgivare

Exark arkitekter
Hans Jönsson

Kartmaterial

Underlagsfoto: "Copyright Lantmäteriet 2004-11-09.
Ur Din Karta och SverigeBilden™"

Foton

Niklas Franc © Naturcentrum AB, framsida, mindre vattensalamander i Tjuvkil 2012-04-17.

Innehåll

INNEHÅLL	3
UPPDRAG OCH METODIK.....	4
SAMMANFATTNING	4
ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN OCH DESS ARTER.....	5
RESULTAT OCH BEDÖMNING AV ARTER OCH LIVSMILJÖER	6
Hasselsnok.....	6
Stor vattensalamander och åkergroda	7
REFERENSER	9

Uppdrag och metodik

På uppdrag av Hans Jönsson, EXARK arkitekter, har Naturcentrum AB gjort en fördjupad inventering av artskyddsförordningsarterna åkergroda, hasselsnok och större vattensalamander i potentiella biotoper på fastigheten Tjuvkil 2:67 i Tjuvkil, Kungälv kommun.

Inventeringar genomfördes den 16/4, 17/4 och 10/5, 2012. För åkergroda eftersöktes främst ägg i områdets våtmarksområde. Hasselsnok eftersöktes under dagtid i ett tidigare utpekat område (Franc, 2012). Hasselsnoken är thigmoterm, vilket innebär att den oftast hittas utmed eller under objekt som den kan värma sig mot. Den eftersöktes i sprickor, under stenar och under buskar i varma lägen. Dagen för eftersöket var varm, 10-12 grader under söktiden, och med måttlig vind i området.

Större vattensalamander eftersöktes i områdets damm. Dels genom sök med pannlampa nattetid (16/4 och 10/5) och dels genom vattenhävning av dammens vegetationsrika kanter under dagtid. Vid dessa besök eftersöktes även ägg och vuxna individer av andra groddjur.

Områdena som inventerades för de olika arterna finns redovisade i figur 1.

Inventeringen är ett faktaunderlag. Beskrivning av konsekvenser vid en eventuell exploatering har inte ingått i uppdraget.

Sammanfattning

Inom fastigheten Tjuvkil 2:67 finns ett ljungrik hållmark och en damm. Dessa två biotoper är potentiella livsmiljöer för hasselsnok, åkergroda och större vattensalamander som alla tre är upptagna i artskyddsförordningen och är fridlysta.

Under inventeringen noterades rom av åkergroda i dammen och vid nattsök i maj noterades två individer simmandes i samma damm. Större vattensalamander hittades inte och ej heller hasselsnok. Dammen bedöms dock som ett potentiellt lekområde för större vattensalamander. Den ljungrika hållmarken är en potentiell vilo-/övervintringsplats för hasselsnok, men är dock för liten och isolerad för att hysa en större population av arten. För åkergroda bedöms området som en acceptabel livsmiljö och dammen som en viktig lekplats och potentiell viloplats.

Figur 1. Utredningsområdet för fastigheten Tjuvkil 2:67 och områdena där hasselsnok respektive större vattensalamander och åkerroda inventerades.

Artskyddsförordningen och dess arter

Arter som är upptagna på artskyddsförordningen är i många fall upptagna på EU:s art- och habitatdirektiv (rådets direktiv 92/43/EEG). Detta direktiv är till för att säkra den biologiska mångfalden genom bevarandet av livsmiljöer och arter inom EU. Målet är att alla livsmiljöer och arter ska ha en positiv bevarandestatus. Art- och habitatdirektivet består sedan av två huvuddelar: det ekologiska nätverket Natura 2000 och artskydd. Natura 2000 behandlar speciellt utsatta arter och deras livsmiljöer och dessa livsmiljöer och arter finns upptagna i bilagorna I respektive II i direktivet. De är sedan implementerade i svensk lagstiftning via förordningen om områdesskydd (bilaga 3) i miljöbalken och upptagna i artskyddsförordningen (bilaga 1, angivna med B).

Delen om artskydd behandlar generellt artskydd som gäller arter som listats i direktivets bilaga IV och även dessa finns i artskyddsförordningen första bilaga (angivna med N). Detta skydd gäller överallt för de upptagna arterna och innebär att det är förbjudet att:

- Avsiktligt fånga eller döda arterna (4§ 1 punkten)
- Förbjudet att avsiktligt störa arterna (4§ 2 punkten)
- Förbjudet att avsiktligt förstöra eller samla in ägg (4§ 3 punkten)
- Förbjudet att avsiktligt eller oavsiktligt skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplats (4§ 4 punkten)

Hantering av dessa ärenden rekommenderas som åtminstone ett samråd med berörda myndigheter (12 kap 6§ miljöbalken), där verksamhetsutövaren bör kunna visa att skyddsåtgärder (förebyggande åtgärder) kommer att fungera.

Även kompensationsåtgärder kan föreslås men dessa tillkommer separat för att kompensera för oundvikliga negativa effekter av en åtgärd. Kompensation är endast aktuell i samband med dispenser från 4§ 4 punkten i artskyddsförordningen.

Arter inom detta projekt som bedöms kunna beröras av artskyddsförordningen är hasselsnok, åkergroda och större vattensalamander.

Resultat och bedömning av arter och livsmiljöer

Hasselsnok

Den dominerande biotopen inom inventeringsområdet för hasselsnok är ljungrik hållmark. Vissa svackor är fuktiga med inslag av vitmossa och en del hållar är helt fria från vegetation bortsett från skorplavar. I norra delen löper bitvis en stenmur, och här och där inom området finns sprickor i berget, större lösa block med håligheter under och mindre lösa stenar.

Under inventeringen synades ett tjugotal sprickor och över 120 stenar och mindre block vändes. Dessutom lyftes grenar i sydlägen på alla buskar (en, ljung och kråkbär) som bedömdes kunna hysa arten. Detta innebär att närmare 100% av områdets potentiella uppehållsplatser undersöktes.

Inga hasselsnokar hittades och heller inga huggormar eller snokar. Det enda ryggradsdjur som noterades var en skogsödla som låg under en sten intill stenmuren.

Livsmiljö

Habitatet i sig bedöms som lämpligt för hasselsnok. Området är dock litet och det avgränsas och isoleras dessutom från liknande lämpliga livsmiljöer av åkermark, bebyggelse och vägar. Detta innebär att området bedöms som mindre lämpligt som livsmiljö för hasselsnok. Större sammanhängande områden av ljungrika hållmarker som är lämpligare livsmiljöer finns norrut (Tjuvkilshuvud), söderut (mellan väg 168 och åkermarkerna vid Västergården) och åt östsydöst (mellan Norgården och väg 168). Dessa tre stora områden ligger alla på cirka 500 m avstånd från det undersökta området. Fynd av hasselsnok finns dock inte i dessa områden utan längre bort västerut och söderut på 4-5 km avstånd.

Figur 2. Del av den ljungrika hällmarken som inventerades med avseende på hasselsnok

Stor vattensalamander och åkergroda

Dammen på Tjuvkil 2:67 är ca 25 m lång och 10 m bred med en central djuphåla och kanter bevuxna med vitmossa, vattenklöver och kråklöver. Dammen fortsätter även söderut, in på nästa fastighet, med en lika stor men grundare del, som ej är djupare än 0,5 m. Tidigare har dammen varit mer exponerad och legat öppet i en betesmark. På grund av upphört bete har en tät lövskog vuxit upp runt dammens södra del och även på den norra sidan har många björkar och tall kommit upp.

Vid nattsök och dagsök genomsöktes dammen vid fyra olika tillfällen och drygt 2 timmar vid varje tillfälle. Vid första nattsöket (16/4) noterades 11 hanar och 2 honor av mindre vattensalamander. Inga vuxna individer av större vattensalamander eller åkergroda noterades, men en äggansamling som var placerad i dammens grunda förlängning på fastigheten söder om utredningsområdet. Inga ägg påträffades vid den djupare delen av dammen trots att miljön bedömdes som lämplig. Äggansamlingen var placerad i en liten fördjupning och var cirka 30 cm i diameter med flera olika utbuktande delar. Detta indikerar starkt att den härrör från åkergroda.

Vid andra nattsöket (10/5) noterades två individer av åkergroda.

Figur 3. Äggansamling av åkergroda

Vid dagsöket så håvades dammen igenom efter större vattensalamander och dessutom observerades dammens olika delar under 10 minuters perioder (soligt väder gav bra genomsikt av vattenmassan ända ner till botten även i djuphålan). Alla kantzoner inventerades också efter mera grodägg.

Hävning och observation gav endast en hane av mindre vattensalamander (nattsök är en effektivare inventeringsmetod) och inga nya äggansamlingar.

Figur 4. Hane av mindre vattensalamander, Tjuvkil 2012-04-17.

Livsmiljö – större vattensalamander

Dammen i sig har vissa kvalitéer som fortplantnings- och livsmiljö för större vattensalamander. Förmodligen har den dock varit mer lämplig tidigare när den täta lövskogen i sydkanten inte fanns. Dammen var då förmodligen mer solexponerad och generellt varmare. Tramp och bete från boskap kan också ha skapat näringsrikare förutsättningar som möjligen kan ha varit gynnsamma.

Idag verkar dammen inte utnyttjas av större vattensalamander men med ett visst mått av åtgärder och då främst avverkning av den skuggande ungskogen söder om dammen, kan dammens potential som lekplats för större vattensalamander förmodligen förbättras.

Arten finns noterad 6-7 km nordöst ut (Stenström 2008 - Artportalen) och möjligen även i en damm bara 4-5 km öster ut (Carden 2011 – Artportalen).

Livsmiljö – åkergroda

Åkergroda lever normalt i fuktiga lövskogsmiljöer. Den är allmän i största delen av Sverige, men är upptagen på art- och habitatdirektivet. Inga fynd finns noterad i Artportalen, men detta beror förmodligen bara på att det är en så allmän och i biologers ögon, trivial art.

Dammen i Tjuvkil med omgivande lövskogsområde och tomtmiljöer är säkerligen en fullgod livsmiljö för arten och dammen fungerar som lekplats. Uppenbara hot mot de vuxna grodorna finns självklart i närmiljön, främst i

form av bilvägar. Med avseende på att bara en äggansamling noterades i dammen så blir bedömningen att det finns en relativt liten och utsatt population i området. Att bevara dammen och dess närmiljöer är förmodligen av största vikt för artens överlevnad i området.

Referenser

- Artportalen: sök efter berörda arter 2012-04-19.
- Gärdenfors, U. (ed.) 2010: *Rödlistade arter i Sverige 2010*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U. (ed.) 2005: *Rödlistade arter i Sverige 2010*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Stenström, A. 2009. *Större vattensalamander. Systematisk inventering för åtgärdsprogrammet*. Länsstyrelsen Västra Götalands Län. Rapport 2009:03.